וְרֹחַב אַרְבָּעָה) (המגיד פרק ט״ז (משנה ה״ח)). * וְהוּא הַדִּין (מד) לְחוֹפֶר בּוֹ בּוֹר: ה כְּבָנָה בּוֹ (מה) עַמּוּד וְנִתְמַעֵט בְּכָךְ, אִם הוּא (מו) רָחָב שִׁלְשָׁה טְפָחִים (מז) הֲוֵי מְעוּט: ו לְבָנָה מֵחִיצָה (מח) * בְּאֹרֶךְ עֶשֶׂר (מט) לִפְנֵי מֵחִיצָה הָרִאשׁוֹנָה, לְבַטְּלָהּ (נ) שֶׁתְּהֵיֶה כְּמוֹ שֶׁאֵינָהּ, (נא) וְיִהְיֶה מָקוֹם לְדִירָה עַל יְדֵי הַשְּׁנִיָּה, אִם הִרְחִיקָה מֵהָרִאשׁוֹנָה (נב) שִׁלְשָׁה טְפָחִים, מֵתָר: ז מטָח טִיט עַל מֵחִיצוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת (נג) לְמַעֵט אֲוִירוֹ, וְנִתְמַעֵט, אִם הַטִּיט עָבֶה שֶׁאִם תִּנָּטֵל מֵחִיצָה הָרִאשׁוֹנָה רְאוּיָה לַעֲמֹד בְּפְנֵי עַצְמָהּ, (נד) * הֲוֵי מְעוּט, וְאִם לָאו, (נה) לֹא הָוֵי מְעוּט:

כ שם בגמרא. ל שם וכלשנא קמא (וכרבא) [וכרבה]. מ שם כ״ה (ע״א) וכרבא. הראב״ד (ע״ר רשב״א כב. ד״ה אכסדרה) והרז״ה (ו. ד״ה הרחיק).

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְעַצְמָן וְנַעֲשׂוּ רְשׁוּת הַיָּחִיד, (מ) אֲפִלּוּ הָכִי אֵינוֹ מְמַעֵט, כֵּיוָן שֶׁהוּא מִתַּשְׁמִישֵׁי הַקַּרְקַפִּי: (מד) לְחוֹפֶר בּוֹ בּוֹר. (מה) שֶׁל מַיִם, וַאֲפִלּוּ עָמֹק עֶשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְאַף עַל גַּב דִּמְקוֹם חֲלָלוֹ אֵינוֹ מְקוֹם הִלּוּךְ, מִכָּל מָקוֹם נִמְדָּד בִּשְׁעוּר סָאתַיִם, דְּהוּא נַמֵּי מִתַּשְׁמִישֵׁי קַרְקַפִּי הוּא כְּאִילְנוֹת. (מג) וְכֵן אִם עָשָׂה בּוֹר בְּגִנָּה, גַּם כֵּן אֵינוֹ מְמַעֵט, דְּתַשְׁמִישׁ הַגִּנָּה הוּא לְהַשְׁקוֹתוֹ, וְדָבָר אַחֵר שֶׁאֵינוֹ צָרִךְ הַגִּנָּה, (מג) מְמַעֵט. וּפְשׁוּט דְּדָבָר הַמְּטַלְטֵל אֵינוֹ מְמַעֵט לְעוֹלָם: ה (מה) עַמּוּד. בֵּין (מד) בְּאֶמְצַע בֵּין סָמוּךְ לְכָתְלֵי הַקַּרְקַפִּי: (מו) רָחָב שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. (מה) וְגָבוֹהַּ עֲשָׂרָה: (מז) הֲוֵי מְעוּט. אֲבָל בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה וְרֹחַב שְׁלֹשָׁה לֹא חָשִׁיב, וְהֲוֵי כְּמִי שֶׁאֵינוֹ: ו (מח) בְּאֹרֶךְ (מו) יוֹתֵר מֵעֲשָׂר. כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר. וּמַיְרֵי דְּגָבְהָהּ (מז) הָיָה גַּם כֵּן עֲשָׂרָה: (מט) לִפְנֵי מֵחִיצָה. לִפְנִים בַּקַּרְקַפִּי: (נ) שֶׁתְּהֵיֶה כְּמִי שֶׁאֵינָהּ. וְהֲוֵי (מח) כְּאִלּוּ נִקְרַע בַּמְּחִיצָה הַיְשָׁנָה כָּל אֹרֶךְ הַזֶּה, שֶׁמִּתְבַּטֵּל כָּל הַמְּחִיצוֹת בִּשְׁבִיל פִּרְצָה זוֹ, כְּדִלְעֵיל בְּסָעִיף ב׳: (נא) וְיִהְיֶה מָקוֹם לְדִירָה. וּמַיְרֵי (מט) שֶׁפָּתַח לוֹ פֶּתַח קֹדֶם שֶׁבָּנָה מְחִיצָה הַחֲדָשָׁה: (נב) שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מֵתָּר. דְּהֲוֵי לֵיהּ הֶקֵּף חָדָשׁ לְשֵׁם דִּירָה, אֲבָל אִם קָרֵב הַכֹּתֶל הֶחָדָשׁ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה לַהֲכֹתֶל הַיָּשָׁן, לֹא נֶחְשַׁב כְּכֹתֶל חָדָשׁ אֶלָּא כְּמוֹ שְׁמוֹסִיף בִּבְנִין עַל כֹּתֶל הָרִאשׁוֹן לְשֵׁם דִּירָה דְּלֹא מַהֲנֵי. וְכָל זֶה (נ) בְּשֶׁלֹּא נִתְמַעֵט הַקַּרְקַפִּי מִשְּׁעוּר יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם עַל יְדֵי כֹּתֶל הֶחָדָשׁ, אֲבָל אִם נִתְמַעֵט הַקַּרְקַפִּי מִשִּׁעוּרוֹ, בְּוַדַּאי מֻתָּר (נא) אֲפִלּוּ קָרֵב בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ בְּטָח טִיט עַל הַכֹּתֶל, מַהֲנֵי, כַּמְּבֹאָר בְּסָעִיף ז׳: ז (נג) לְמַעֵט אֲוִירוֹ. שֶׁלֹּא יִהְיֶה שִׁטְחוֹ יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, וְיִהְא מֻתָּר לְטַלְטֵל בּוֹ: (נד) הֲוֵי מְעוּט. וַאֲפִלּוּ לֹא טָח אֶלָּא (נב) בְּאֶחָד מִכָּתְלֵי הַקַּרְקַפִּי, וַאֲפִלּוּ בְּמִקְצָתוֹ, סַגֵּי, וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה שֶׁתְּהֵיֶה עַל כָּל פָּנִים גֹּבַהּ הַטִּיחַ עֲשָׂרָה מִקַּרְקַע וּלְמַעְלָה וּרְחָבָהּ שְׁלֹשָׁה, וְאִי לָאו הָכִי לֹא חָשִׁיב, וּכְהָהִיא דְּעַמּוּד בְּסָעִיף ה׳, וְעַיֵּן בַּאוּר הֲלָכָה (ד״ה הרי מיעוט): (נה) לֹא הָוֵי מְעוּט. דִּכְמִי שֶׁאֵינָהּ דַּמְיָא. וְיֵשׁ חוֹלְקִים עַל זֶה, דְּכָל שֶׁיְּכוֹלָה לַעֲמֹד עִם הַכֹּתֶל, מְמַעֵט, [ל] וְיֵשׁ לְהָקֵל (נג) לְעֵת הַצָּרָךְ. וְכָל זֶה אִם נִתְמַעֵט הַשְּׁעוּר עַל יְדֵי זֶה מִבְּפָנִים, אֲבָל אִם לֹא נִתְמַעֵט הַשְּׁעוּר, בְּוַדַּאי אָסוּר, וַאֲפִלּוּ כְּנֶגֶד בֵּית סָאתַיִם הַזֶּה לְשֵׁם דִּירָה, אַף שֶׁעָשׂוּ עָב כָּל כָּךְ שֶׁיְּכוֹל לַעֲמֹד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, (נד) דְּהֲוֵי הַחֲדָשׁ עִם שְׁאָר הַקַּרְקַפִּי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם כְּמוֹ בְּתִחִלָּה, עַל כֵּן מִקְרֵי כֹּתֶל, דְּאֵין זֶה מְהַנֵּי לְשׁוּם מְחִיצָה לְכָל אֹרֶךְ הַכֹּתֶל, וְזֶה בְּכִמָּה רְאשׁוֹנִים שֶׁהָעֲמִיד מְחִיצָה לְכָל אֹרֶךְ הַכֹּתֶל, וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַמְּחַבֵּר בְּקִצּוּר, וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַשְׁבָּ״א בְּחִדּוּשָׁיו (כה. ד״ה הרחיק) חוֹלֵק עַל זֶה, דְּמִשְׁמַע שָׁם דְּעָתוֹ דְּבִעִינַן שֶׁיִּהְיֶה מְשׁוּךְ כֹּתֶל הֶחָדָשׁ נֶגֶד כָּל הַכֹּתֶל הַיָּשָׁן [וּסְבָרָתוֹ, דְּאֵין זֶה דִּמְיוֹן לְקֶרֶן אֲפִלּוּ, שֶׁהֲרֵי מִכָּל מָקוֹם פֶּרֶץ בַּכֹּתֶל הַיָּשָׁן וְחִדְּשָׁהּ בִּשְׁעוּר כֹּתֶל הַגּוּף דְּהַיְנוּ יוֹתֵר מֵעֲשָׂר, אֲבָל בָּזֶה, שֶׁהַכֹּתֶל הַיָּשָׁן בְּמְקוֹמוֹ עוֹמֵד, אֵיךְ תִּבְטַל בִּשְׁבִיל שֶׁבָּנָה בְּתוֹךְ הַקֶּרֶן אֵיזֶה אַמּוֹת כֹּתֶל וְגַם עַתָּה אַחַר הַבִּנְיָן לֹא נִשְׁתַּנָּה הַקַּרְקַפִּי בִּכְלוּם לֹא בִּכְתִלָיו וְלֹא בִּפְנִים, שֶׁהֲרֵי גַּם עַתָּה נִמְשָׁךְ מָקוֹם הַזֶּה שֶׁבֵּין כֹּתֶל הַיָּשָׁן לַכֹּתֶל הַחָדָשׁ עִם שְׁאָר הַקַּרְקַפִּי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם כְּמוֹ בְּתִחִלָּה, עַל כֵּן מִקְרֵי כֹּתֶל, וְכֵן בְּאֶשְׁכּוֹל בְּהִלְכוֹת עֲרוּבִין (ח״ג סי׳ סז) פָּסַק גַּם כֵּן בְּהָדְיָא הָכִי:

ז * הֲוֵי מְעוּט. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק נד) שֶׁכָּתַבְנוּ אֲפִלּוּ בְּמִקְצָת כֹּתֶל, וּפְשׁוּט הוּא, דְּהָא עַל כָּל פָּנִים נִתְמַעֵט הַשְּׁעוּר דְּיוֹתֵר מִפְּאתַיִם, וְכֵן מָצָאתִי בְּגָאוֹן

בַּאוּר הֲלָכָה

לְשֵׁם דִּירָה, זֶהוּ שִׁיטָתוֹ שֶׁל הַגְּרַ״א לְמַעְיַן בּוֹ]. וְנִרְאֶה לַעֲנִיוּת דַּעְתִּי דְּסִכְּרַת הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן דְּלֹא דָּמֵי לְהָא דְּסָעִיף י״ד, דְּהָכָא כֵּיוָן שֶׁשִּׁפּוּד עֶלְיוֹנוֹ עָפָר נִתְבַּטְּלָה לְגַמְרֵי, שֶׁהֲרֵי עַתָּה דִּירַת רַגְלֵי בְּנֵי אָדָם בְּמָקוֹם הַזֶּה, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁמַּפְנֶה הָעָפָר הֲרֵי הוּא מַמָּשׁ בּוֹנֶה אוֹתָהּ וּלְשֵׁם דִּירָה, וְדָמֵי מַמָּשׁ לְמִחִיצָה חֲמִשָּׁה וְחָפַר בְּקַרְקַע חָרִיץ וְהִשְׁלִימוֹ לְעָשָׂר, דְּמֵה לִי אִם מְשָׁלִים בְּקַרְקַע וּמֵה לִי שֶׁמְּשָׁלִים בִּכֹתֶל שֶׁנִּמְצָא בַּקַּרְקַע, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּהַהִיא דְּסָעִיף י״ד דְּמִחִיצָה הָרִאשׁוֹנָה עוֹמֶדֶת תָּמִיד, אֶלָּא דִּבְשָׁעָה שֶׁעָשָׂה מְחִיצָה בְּאֹרֶךְ עֲשָׂרָה דְּמֵי כְּאִלּוּ בְּטַל מְחִיצָה הַיְשָׁנָה שֶׁבְּכָל אֹרֶךְ הַזֶּה, וּלְפִי זֶה אִם נָפְלָה הַמְּחִיצָה מֵאֵין יְבוֹא הַתֵּר בְּמְחִיצָה הַיְשָׁנָה, הֲלֹא לֹא עָבַד בָּהּ וְלֹא חִדֵּשׁ שׁוּם דָּבָר וְלֹא הָיְתָה לְשֵׁם דִּירָה מֵעוֹלָם, וְזֶהוּ הַנִּרְאֶה לַעֲנִיוּת דַּעְתִּי סִכְּרַת הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְכָל הַפּוֹסְקִים שֶׁהִעְתִּיקוּהוּ לְהֲלָכָה:

ד * וְהוּא הַדִּין לְחוֹפֶר בּוֹ בּוֹר. עַיֵּן בְּחִדּוּשַׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר (ד״ה סעיף ד׳) שֶׁהֵבִיא מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת (שם ד״ה בור) מַשְׁמַע דְּמִמְּעַט, אֲבָל אֵין זֶה הַשָּׁנָה עַל הַמְחַבֵּר מַה שֶּׁלֹּא הֵבִיאָם, דְּהַרְשָׁבָּ״א (כב. ד״ה בור) וְהָרִיטְבָּ״א (כה. ד״ה קרפף) כְּתָבוּ בְּאֶמֶת בְּחִדּוּשֵׁיהֶם לִדְחוֹת דִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת, וְהֵבִיא הָרַשְׁבָּ״א (שם) רְאָיָה לְשִׁיטָתוֹ מִן הַיְרוּשַׁלְמִי (טז.) עַיֵּן שָׁם, וְהַגְּרַ״א כְּתַב לָזֶה מְדַעְתֵּיהּ עַיֵּן בּוֹ סָעִיף קָטָן כ״ח (ד״ה וה״ה):

ו * בְּאֹרֶךְ עֶשֶׂר. הוּא סִכְּרַת הָרַא״ש בְּהִלְכוֹתָיו (שם ס׳ ד) דִּבְשִׁעוּר כָּזֶה דַּי לְהַתִּיר הַקַּרְקַפִּי, וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ כֹּתֶל שָׁלֵם מִכָּל מָקוֹם לֹא גָּרְעָא מִפֶּרֶץ עֶשֶׂר וּגְדָרָה דְּמַהֲנֵי וַאֲפִלּוּ לֹא בְּבַת אַחַת כְּגוֹן דְּפָרֵץ אַמָּה וּגְדָרָהּ וּפָרֵץ אַמָּה וְכוּ׳ וְאַף עַל גַּב דְּהַמְּחִיצוֹת לֹא נִתְבַּטְּלוּ מֵעוֹלָם שֶׁהֲרֵי לֹא פָּרַץ בְּפַעַם אַחַת אַף עַל פִּי כֵן כֵּיוָן שֶׁבֵּין הַכֹּל יֵשׁ כְּבַת שְׁעוּר בְּאֹרֶךְ יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר לְשֵׁם דִּירָה סַגֵּי, וּכְמוֹ כֵן הָכָא יֵשׁ כֹּתֶל חָדָשׁ בְּשִׁעוּר כָּזֶה, וְהוּ סְכָרָתוֹ לְמַעְיַן בּוֹ, וְהָרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נ״ב ח״ד) וְהַטּוּר הֶעְתִּיקוּ דְּבָרָיו. וְצָרִיךְ לוֹמַר לְדִידֵיהּ דְּמִיירִי עַל כָּל פָּנִים בְּשֶׁלֹּא הָיָה מֻרְחָק כֹּתֶל הֶחָדָשׁ מִכֹּתֶל הַיָּשָׁן יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת, דְּאִם לֹא כֵּן אֵין שִׁיָּךְ לוֹמַר דְּבִבְנִינַת כֹּתֶל הֶחָדָשׁ דְּמֵי כְּאִלּוּ פָּרַץ כֹּתֶל הַיָּשָׁן, הֲלֹא אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן, דְּהָא גַּם עַכְשָׁו אִם יִפְרֹץ בָּאֶמְצַע בַּמָּקוֹם הַזֶּה בְּכֹתֶל הַיָּשָׁן יִאָסֵר כָּל הַקַּרְפִּי, שֶׁהֲרֵי הוּא פְּתוּחַ לְעֶלְמָא, וְהַכֹּתֶל הֶחָדָשׁ לֹא יְכוֹל לְסַתֵּם שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מִכֹּתֶל לְכֹתֶל, וּבְמָקוֹמוֹ אֵינוֹ סוֹתֵם שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לְבָנָם מִצַּדָּיו וְשָׁם הוּא פְּרוּץ בְּיוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, אֶלָּא דְּמִיירִי בְּשֶׁלֹּא הָיָה מֻרְחָק בְּיוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, וּבָזֶה אִם אֲפִלּוּ בָּאֶמְצַע יִפְרֹץ בַּכֹּתֶל הַיָּשָׁן גַּם כֵּן לֹא יֵאָסֵר הַקַּרְפִּי שֶׁהֲרֵי כֹּתֶל הֶחָדָשׁ סוֹתֵם בִּפְנֵי הַבָּאִים מִן הַחוּץ, וְאַף שֶׁאֶפְשָׁר לִבְנוֹת בְּקַרְפִּי מִן הַצְּדָדִים בְּמָקוֹם שֶׁכְּלָה כֹּתֶל הֶחָדָשׁ, מִכָּל מָקוֹם מֵאַחַר שֶׁשָּׁם אֵינוֹ פָּרוּץ בְּיוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, הֲוֵי לֵיהּ כִּפְתָחִים שְׁאֵינוֹ אוֹסֵר. [א] וְדַע דְּהָרִיטְבָּ״א בְּחִדּוּשָׁיו (כה. ד״ה הרחיק) חוֹלֵק עַל זֶה, דְּמִשְׁמַע שָׁם דְּעָתוֹ דְּבִעִינַן שֶׁיִּהְיֶה מְשׁוּךְ כֹּתֶל הֶחָדָשׁ נֶגֶד כָּל הַכֹּתֶל הַיָּשָׁן [וּסְבָרָתוֹ, דְּאֵין זֶה דִּמְיוֹן לְקֶרֶן אֲפִלּוּ, שֶׁהֲרֵי מִכָּל מָקוֹם פֶּרֶץ בַּכֹּתֶל הַיָּשָׁן וְחִדְּשָׁהּ בִּשְׁעוּר כֹּתֶל הַגּוּף דְּהַיְנוּ יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, אֲבָל בָּזֶה, שֶׁהַכֹּתֶל הַיָּשָׁן בְּמְקוֹמוֹ עוֹמֵד, אֵיךְ תִּבְטַל בִּשְׁבִיל שֶׁבָּנָה בְּתוֹךְ הַקַּרְקַפִּי אֵיזֶה אַמּוֹת כֹּתֶל וְגַם עַתָּה אַחַר הַבִּנְיָן לֹא נִשְׁתַּנָּה הַקַּרְקַפִּי בִּכְלוּם לֹא בִּכְתִלָיו וְלֹא בִּפְנִים, שֶׁהֲרֵי גַּם עַתָּה נִמְשָׁךְ מָקוֹם הַזֶּה שֶׁבֵּין כֹּתֶל הַיָּשָׁן לַכֹּתֶל הֶחָדָשׁ עִם שְׁאָר הַקַּרְקַפִּי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם כְּמוֹ בְּתִחִלָּה, עַל כֵּן מִקְרֵי כֹּתֶל, וְכֵן בְּאֶשְׁכּוֹל בְּהִלְכוֹת עֲרוּבִין (ח״ג סי׳ סז) פָּסַק גַּם כֵּן בְּהָדְיָא הָכִי:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מ) שם, וּבְחִדּוּשָׁיו (כה. ד״ה מיעטו): (מד) כֵּן מוֹכֵח בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ״א וְרִיטְבָּ״א בְּדֶרֶךְ (כ״ה) [כ״ב (ע״א)] בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל בּוֹר וּפְסָק (ריטב״א כה. ד״ה קרפף), עַיֵּן שָׁם, דִּבּוֹר שֶׁל מַיִם לְעוֹלָם אֵינוֹ מְמַעֵט. וְהַטַּעַם פְּשׁוּט דִּכְמוֹ שְׁאִילְנוֹת אֵינָן מְמַעֲטִין מִשּׁוּם שֶׁדֶּרֶךְ לִישֵׁב תְּחִתֵּיהֶן כְּצֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ״א בַּעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ (שם), כְּמוֹ כֵן בּוֹר שֶׁל מַיִם מִצְטָרֵךְ לֵיהּ לִשְׁתִיָּה כְּשֶׁהוֹלֶה שָׁם אוֹ מְטַיֵּל. וְאַף דְּבַעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ הַזְכִּיר בּוֹר שֶׁבְּגִנָּה וּמִסְּתָם דְּתַשְׁמִישׁ הַגִּנָּה הוּא לְהַשְׁקוֹתוֹ, לְאו דַּוְקָא הוּא, כְּדִמּוֹכַח בְּחִדּוּשֵׁי, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מוֹכַח בַּלֶּבוּשׁ (ס״ר) וּבְמַחֲבֶר, וְדִלְא כְּתוֹסָפְתָּא שַׁבָּת (ס״ק יח) שֶׁפִּקְפֵּק בָּזֶה. וּמִכָּל מָקוֹם מִסְתַּבְּרָא (דִּבְכוֹר) [וְדִבּוֹר] ריק או חָרֵץ נְמִי אֵינוֹ מְמַעֵט אִם הוּא לְצֹרֶךְ הַקַּרְפִּי לְהַטְמִין שָׁם חֲפָצָיו וְכַדּוֹמֶה, וְכֵן כָּתַב בְּתוֹסָפְתָּא שַׁבָּת (שם), וְכֵן מַשְׁמַע בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ״א (כה. ד״ה מיעטו) וְרִיטְבָּ״א בְּדֶרֶךְ כ״ה (ע״א ד״ה קרפף) עַיֵּן שָׁם: (מג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ט) בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א (עבוה״ק שם): (מג) שם: ה (מד) רַשׁ״י (כה. ד״ה בנה) וְעַבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ (ג ג קמב) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נ״ב ח״ד) וְאוֹר זָרוֹעַ (ח״ב סי׳ קל אות ו), וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה בנה) שֶׁכָּתַב דְּמַהֲרַמְבַּ״ם (שבת פט״ו ה״ח) מַשְׁמַע דְּוַקָא בְּסָמוּךְ לְכֹתֶל הַקַּרְפִּי, וְלִדְעַת בְּרַבֵּי אֵיגֶר בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹנִים, וְכֵן אִיתָא בְּשֵׁ״ס: ו (מו) מִבַּאוּר הַגְּרַ״א (ד״ה באורך): (מז) פּוֹסְקִים, וּפְשׁוּט: (מח) רַא״ש (ס״ר ד) וּרְבֵנוּ יְרוּחָם (שם): (מט) בַּ״ח (ס״ג ד״ה בנה) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״י): (נ) רַשׁ״י (ד״ה פחות מד׳ לא) וְאוֹר זָרוֹעַ (שם אות ז) וְרִיטְבָּ״א (כה. ד״ה פחות) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (שם) וְעוֹד פּוֹסְקִים, וְדִלְא כְּרַמְבַּ״ם (שם ה״ח). וְעַיֵּן בְּמִגִּיד מִשְׁנֶה שָׁם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שִׁיטַת הָרַמְבַּ״ם מִכָּל מָקוֹם כָּתַב דְּהָא דְּרַשׁ״י עַדִיפָא, וְאֶיתֵי בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״י) שֶׁכָּתַב שֶׁמְּצָא גְּרָסָה בְּרַמְבַּ״ם כְּתַב יָד הוֹגְעִיל וְלֹא הוֹגְעִיל, וּכְשִׁיטַת שְׁאָרֵי פּוֹסְקִים: (נא) מֵיהוּ, כָּל זֶה בְּנִתְמַעֵט עַל יְדֵי עַצְמָם הַכֹּתֶל, אֲבָל אִם עַל יְדֵי כֹּתֶל בְּעַצְמוֹ לֹא נִתְמַעֵט מִשְּׁעוּר רַק בְּצֵרוּף הֶחְלֵל שֵׁשׁ בֵּין כֹּתֶל חָדָשׁ לְכֹתֶל הַיָּשָׁן, לֹא מְהַנֵּי, אַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן לְבוּד וְהֲוֵי כְּמוֹ שְׁמֹלָא הֶחְלֵל, אַף עַל פִּי כֵן לֹא מְצָרְפִינַן לְבַטֵּל שִׁיעוּרָא דְּיוֹתֵר מֵאַמּוֹת, שֶׁהֲרֵי מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ אֲוִיר יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, כֵּן כָּתַב הַלֶּבוּשׁ (ס״ר) וְהִעְתִּיקוּהוּ הָאַחֲרוֹנִים, עַיֵּן אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יט) וְתוֹסָפְתָּא שַׁבָּת (סק״כ) וּפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״י) וּבְגִדֵי יֶשַׁע (ס״ו): ז (נב) רַמְבַּ״ם (שם ה״ט) וְרִיטְבָּ״א (כה. ד״ה בנה) וְתוֹסָפְתָּא שַׁבָּת (סק״כ) וּפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״י) וּבְגִדֵי יֶשַׁע (ס״ו): ז (נב) רַמְבַּ״ם (שם ה״ט) וְרִיטְבָּ״א (כה. ד״ה בנה) וְתוֹסָפְתָּא שַׁבָּת (סק״כ) וּפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״י) וּבְגִדֵי יֶשַׁע (ס״ו): (נג) דְּבָאֶמְצַע כָּל הָאַחֲרוֹנִים הִקְשׁוּ אַמַּחֲבַר שֶׁהִשְׁמִיט לְגַמְרֵי שִׁיטַת הָרַמְבַּ״ם (שם) וְהָרַא״שׁ (שם סי׳ ב) דְּהַקְלוּ, וְגַם בְּאוֹר זָרוֹעַ (שם אות ת) הֶעְתִּיק דִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם לְהָקֵל, וְכֵן פָּסַק הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״כ) בְּשֵׁם הַמַּלְבּוּשִׁי יוֹם טוֹב (ס״ק יב) וּבַ״ח (ס״ג ד״ה טח): (נד) מִבְּאֹר בְּכַמָּה פּוֹסְקִים:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: **א]** וּבשו״ע הרב (ס״ד): הֵבִיא רַק דַּעַת הַשו״ע וְלֹא הֵבִיא דַּעַת הָרִיטְבָּ״א וְהָרַשְׁבָּ״א. **ב]** וּבשו״ע הרב (סט״ו) לֹא הֵבִיא דַּעַת הַמַּקִּילִים.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

ח נְּבָנָה מְחִיצוֹת עַל הָרִאשׁוֹנָה לְהַקִּיפוֹ עַל יָדָם לְדִירָה, (נו) אֵינוֹ מוֹעִיל. (נז) °וְאִם נִבְלְעוּ הַתַּחְתּוֹנוֹת וְנִשְׁאֲרוּ הָעֶלְיוֹנוֹת מֵאֲלֵיהֶם, (נח) נִתַּר עַל יָדָם. אֲבָל תֵּל יוֹתֵר מִפְּאֹתַיִם, (נט) וְעָשָׂה מְחִיצוֹת, (ס) אֲפִלּוּ עַל שְׁפָתוֹ, לְדִירָה, (סא) מוֹעִיל, שֶׁהֲרֵי דָּר (סב) בַּאֲוִיר מְחִיצוֹת שֶׁעָשָׂה עַתָּה: ט * עקַרְפֵּף יוֹתֵר מִפְּאֹתַיִם שֶׁהַקֶּרֶף לְדִירָה, (סג) וְנָטַע רֶבּוֹ אִילָנוֹת, אֲפִלּוּ אֵינָם נְטוּעִים (סד) שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, (סה) אֵינָם מְבַטְּלִים הַדִּירָה. * אֲבָל אִם נִזְרַע רֶבּוֹ, (סו) * הַזְּרָעִים מְבַטְּלִים הַדִּירָה (סז) אֲפִלּוּ אֵין בָּהֶם (סח) אֶלָּא (מ) [ח] סְאָתַיִם.

ג שָׁם וּכְרֹב שֵׁשׁ. הָרַא״שׁ (עי״כיון פ״ב סי׳ ד) וְרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ט״ז (רשבת ה״ט). ס שָׁם בַּצִּיָּא וְנִפְשְׁטָא. ע שָׁם כ״ד (ע״א) כָּרֵב נַחְמָן, וְכֵן פָּסַק הָרַא״שׁ (שם ס״ב) וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי רַמְבַּ״ם פֶּרֶק ט״ז (שם ה״ח).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ט [ח] סְאָתַיִם. עַיִן בְּאֵר הַיֵּטֶב, וְעַיִן בְּשוּ״ת חֶכֶם צְבִי סִימָן נ״ט, וְדַעְתּוֹ בְּגִנָּה זְרוּעָה עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת, כֵּיוָן שֶׁבְּצִדּוּדֵי הָעֲרוּגוֹת הָרֹב זְרוּעַ, בָּטֵל מְעוּט שֶׁאֵינוֹ זְרוּעַ לְגַבָּיו, דְּרֹב

בַּאֵר הַיֵּטֵב

ט (מ) סְאָתַיִם. וְהוּא הַדִּין פָּחוֹת, דְּהַמְּעוּט בָּטֵל לְגַבֵּי הָרֹב וְהָוֵי לֵיהּ נִזְרָע כֻּלּוֹ וְאָסוּר, עַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יא) וְט״ז (סק״ד) וּבִתְשׁוּבוֹת חֶכֶם צְבִי סִימָן נ״ט וְסִימָן נ״ז,

בְּאוּר הֲלָכָה

יַעֲקֹב בְּעֵרוּבִין בְּסוּגְיָא זוֹ (ד״ה טח), אֶלָּא שֶׁהוּא (ד״ה האי) חָקַר דְּאָפְשָׁר בְּפוֹרְתָּא סַגִּי אוֹ אָפְשָׁר דְּעַל כָּל פָּנִים אַרְבָּעָה (עַל אַרְבָּעָה) טְפָחִים בָּעֵינַן דְּהוּא שִׁעוּר מְחִיצָה, עַיִן שָׁם. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי בָּעֵינַן רֹחַב שְׁלֹשָׁה וְגָבוֹהַּ עֲשָׂרָה, כְּהֶהִיא דְּעַמּוּד, וְאָפְשָׁר דְּהוּא סְבִירָא לֵיהּ דַּעֲדִיפֵי מַעֲמוּד, מִכָּל מָקוֹם מְחַוַּרְתָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וְעַיִן בִּגְאוֹן יַעֲקֹב (ד״ה טח) שֶׁכָּתַב דְּעַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי רַבָּה וְרָבָא אֶלָּא בְּטָח בְּטִיט אַחַר כָּךְ, וּכְדֵי לְהַתִּיר אֶת הַקֶּרֶף, דְּזָוֶה סְבִירָא לֵיהּ לְרָבָא דְּאִי אָפְשָׁר לְהַתִּיר קֶרֶף הַנֶּאֱסָר אֶלָּא בְּשֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד עַל כָּל פָּנִים בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֲבָל אִם בְּשַׁעַת עֲשִׂיַּת הַכֹּחֶל טָח בְּטִיט, מֻתָּר לְכַתְּלֵי עֲלָמָא, וַאֲפִלּוּ בְּאִינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, דְּדָמְיָא לְכֹתֶל עָב. עַיִן שָׁם, וּמִסְתַּבְּרָא כְּוָתֵיהּ. אָכֵן מַה שֶּׁחִדֵּשׁ עוֹד שָׁם שְׁנֵי דִּינִים בְּעִנְיָן זֶה יֵשׁ לְעַיֵּן בָּזֶה:

ט * קֶרֶף יוֹתֵר מִפְּאֹתַיִם שֶׁהַקֶּרֶף לְדִירָה וְכוּ'. וְאִם הוּא רַק בֵּית סְאָתַיִם, אֲפִלּוּ נִזְרָע כֻּלּוֹ מַתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ, בְּכֵלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּתוֹכָן, דְּאַף שֶׁהַזְּרָעִים מְבַטְּלִי שָׁם דִּירָה, הֲרֵי בָּשְׁטָה שֶׁהוּא רַק בֵּית סְאָתַיִם לֹא בָּעֵינַן כְּלָל שֶׁיְּהֵא מָקוֹם לְדִירָה [וּמִסְתַּבְּרָא דַּאֲפִלּוּ אִם לֹא הָקֶף כְּלָל לְשֵׁם דִּירָה גַּם כֵּן מַתָּר אַף שֶׁהַזְּרָעִים בְּתוֹךְ הַקֶּרֶף], וְכָל זֶה לְעִנְיַן כֵּלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּתוֹכָן, אֲבָל כְּלֵי הַבַּיִת לְהַקֶּרֶף אוֹ מִקֶּרֶף לַבַּיִת, אָסוּר, דְּכֵיוָן דְּנִתְבַּטֵּל מִמְּנוּי שֵׁם דִּירָה עַל יְדֵי הַזְּרָעִים, קֶרֶף וּבַיִת שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת הֵן, וַאֲפִלּוּ הוּא פָּחוֹת מִבֵּית סְאָתַיִם גַּם כֵּן דִּינָא הָכִי, כֵּן מְתֻבָּאַר מִדִּבְרֵי הָרַא״שׁ (שם ס״ב) וְכֵן פָּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לְקַמָּן בְּסָעִיף י״, וְשֶׁלֹּא כְּדַעַת הָרַבָּנוּ חֲנַנְאֵל הַמּוּבָא בְּתוֹסָפוֹת יְשָׁנִים דַּף כ״ג עַמּוּד ב׳ (ד״ה נזרע) דְּבֵיתָ סְאָתַיִם הַזְּרָעִים לֹא מְבַטְּלִי שָׁם דִּירָה:

* אֲבָל אִם נִזְרַע וְכוּ'. עַיִן בְּתְשׁוּבַת דְּבַר שְׁמוּאֵל (סי׳ רנט) שֶׁמְּצַדֵּד לְהָקֵל בְּעִיר מֻקָּפֶת חוֹמָה שֶׁשָּׁם אֵין זְרָעִים שֶׁבְּתוֹךְ הָעִיר מְבַטְּלִי לְהָקֵף דִּירָה שֶׁל חוֹמָה [וּמִיָּרֵי בְּמָקוֹם שֶׁהַבָּתִּים נִבְנִים מִתְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ הִקִּיפוּ בְּחוֹמָה, דְּהָוֵי הָקֵף לְדִירָה, וְכַמְבֹאָר בְּסִימָן ת״א וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר מוֹר וּקְצִיעָה], וְהֶחֱכָם צְבִי הֶעְתִּיק דְּבָרָיו בְּסִימָן נ״ט, וְאַף שֶׁמִּתְּחִלָּה גַּמְגַּם בִּדְבָרָיו, אַף עַל פִּי כֵן לְבַסּוֹף הִסְכִּים עִמּוֹ בְּשַׁעַת הַדְּחַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַתֵּר שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ רַבִּים, וְאַחֲרָיו הֶחֱזִיק בֵּנוֹ הַגָּאוֹן יַעֲבֵ״ץ בְּמוֹר וּקְצִיעָה. וְנִרְאֶה דְּמֵירֵי שֶׁאֵין מָקוֹם הַזָּרוּעַ גָּדוֹר בְּמֵחִיצוֹת אֶלָּא פָּרוּץ לְחוֹמַת עִיר, דְּאִי לָאו הָכִי בְּרַדְאִי לֹא מְהַנֵּי הָקֵף שֶׁל חוֹמָה, כֵּיוָן שֶׁאֵין הַחוֹמָה מְחִיצָה שֶׁל מָקוֹם הַזָּרוּעַ אֶלָּא יֵשׁ מֵחִיצוֹת אֲחֵרוֹת, וְהַזְּרָעִים מְשַׁוִּים לְאוֹתָם מְחִיצוֹת כְּמְחִיצוֹת שֶׁלָּא נַעֲשׂוּ לְשֵׁם דִּירָה, בְּרַדְאִי אָסוּר, וְאַף דִּבְמוֹר וּקְצִיעָה מַשְׁמַע שֶׁלָּא כִּדְבָרֵינוּ, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה הַדָּבָר פָּשׁוּט כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי, אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּסֵפֶר בֵּית מֵאִיר (ס״א ד״ה לסעיף הנ״ל) [בְּמֶה שֶׁכָּתַב אוֹדוֹת הַפְּרִי תְּבוּאָה (סי׳ ט)] שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן בְּהַדְיָא כִּדְבָרֵינוּ. וּבְקֶרֶט שֶׁעִקַּר קָלָא דְּהָקֵף חוֹמָה אֵינוֹ דָּבָר בָּרוּר כְּלָל, שֶׁעִקַּר סְמִיכָתָם הוּא אֲשִׁיטַת הָרַא״שׁ (שם סי׳ ב) וְהַמְּרַדְכַי (סי׳ תפה) דְּאִפְשָׁר גַּבֵּי חֲצַר לֹא נִתְבַּטְּלוּ כְּלָל הַמְּחִיצוֹת מִשּׁוּם זְרָעִים, וְאַף שֶׁבְּטוּר הֶחְמִיר בַּדָּבָר, הֵינוּ לְחַמְרָא בְּעָלְמָא, וְסוֹבְרִים דְּהָקֵף שֶׁל חוֹמָה עָדִיף טְפֵי, עַיִן שָׁם בְּחֶכֶם צְבִי וּבְמוֹר וּקְצִיעָה שֶׁמְּבֹאָר כִּדְבָרֵינוּ, אָכֵן לְפִי מַה שֶּׁהַבַּאנוּ בְּשַׁעַר הַצִּיּוּן שֶׁפְּשָׁטוּת דִּבְרֵי כָּמָּה רִאשׁוֹנִים שֶׁאֵין שׁוּם חִלּוּק בֵּין קֶרֶף לְחָצֵר, דְּקֶרֶף שֶׁהָקֵף לְדִירָה נַמִּי חָצֵר גְּמוּר הוּא, וְאַף עַל פִּי כֵן זְרָעִים מְבַטְּלִי לְמְחִיצוֹת דִּידַיהּ, וְהוּא הַדִּין חָצֵר מִמָּשׁ, וּלְפִי זֶה מִנָּא לֵיהּ לְהָקֵל בְּחוֹמָה מִמָּשׁ, וְגַם בְּסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי״ק יד) וּבְסֵפֶר (שיורי) [מַחֲזִיק] בְּרָכָה (סק״ב) אֵין דַּעְתָּם נוֹחָה לְהָקֵל אַף בְּהָקֵף שֶׁל חוֹמָה, לָכֵן עַל כָּל פָּנִים אֵין לְהָקֵל יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְמַעְלָה:

* הַזְּרָעִים מְבַטְּלִין הַדִּירָה. לֹא נִתְבָּאֵר בַּפּוֹסְקִים אִם הַזְּרָעִים מְבַטְּלִין לְגַמְרֵי הַמְּחִיצוֹת שֶׁל דִּירָה וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ בְּסוֹף הַקַּיִץ שֶׁכְּבָר הוֹצִיאוּ הַזְּרָעִים מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לְטַלְטֵל שָׁהֲרֵי הַזְּרָעִים בִּטְּלוּ אֶת הַהָקֵף שֶׁהָיָה לְשֵׁם דִּירָה, וְאִם כֵּן אִם יִרְצֶה לְטַלְטֵל צָרִיךְ לִפְרֹץ בְּכֹתֶל עֶשֶׂר אַמּוֹת וְלַחֲזֹר וְלִגְדֹּר לְשֵׁם דִּירָה וְכַמְבֹאָר בְּסָעִיף ב׳, אוֹ אֲפִלּוּ דְּהַזְּרָעִים אֵינָם מְבַטְּלִים אֶת הַהָקֵף שֶׁל דִּירָה, אֶלָּא דְּהַהָקֵף שֶׁל דִּירָה אֵינוֹ מוֹעִיל כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְרָעִים מִשּׁוּם דְּאֵין אָדָם דָּר בִּזְרָעִים, וְחֶכֶף שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ הַזְּרָעִים חָזַר הַקֶּרֶף לְהָתֵּר שֶׁהַקֶּרֶף שֶׁל דִּירָה [וּמִמַּה דְּקַיְּימָא לָן בִּנְבִלְעוּ הַתַּחְתּוֹנוֹת וְהָעֶלְיוֹנוֹת קַיְּמוֹת דְּמִנַּי, אַף דִּבְעֵת שֶׁנַּעֲשׂוּ לֹא הוֹעִילוּ כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם לְבַסּוֹף כְּשֶׁנִּסְתַּלְּקוּ הַתַּחְתּוֹנוֹת מוֹעִילוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין בְּעֵת הַזְּרָעִים לֹא הוֹעִילוּ הַמְּחִיצוֹת, כְּשֶׁנִּסְתַּלְּקוּ מִנַּי. אֲבָל בְּאֶמֶת אֵין רְאָיָה, דְּהָתָם לֹא בִּטְּלוּ מֵעוֹלָם הַתַּחְתּוֹנוֹת לְהָעֶלְיוֹנוֹת, אֶלָּא דִּבְעֵת שֶׁהָיוּ הַתַּחְתּוֹנוֹת הָיוּ הָעֶלְיוֹנוֹת לְלֹא הוֹעִיל, וְעַל כֵּן כְּשֶׁנִּסְתַּלְּקוּ הַתַּחְתּוֹנוֹת נִשְׁאֲרוּ הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהָקְּפוּ לְדִירָה עַל מַדְרֵגְתָּן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּאן אֲפִלּוּ שֶׁהַזְּרָעִים מְבַטְּלִי לְהַדִּירָה וּכְדִלְקַמָּן]. וּמִלְּשׁוֹן הָרַשְׁבָּ״א בְּעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ (ג ג קמג) שֶׁכָּתַב שֶׁהַזְּרָעִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ח (נה) כְּבָר כָּתַבְנוּ בְּסִימָן זֶה כַּמָּה פְּעָמִים דְּבָר זֶה, וְכֵן מְבֹאָר בְּרִיטְבָ״א (כה. ד״ה עשה) לְהָרִיא שֶׁכָּל שֶׁמּוֹסִיף מְעַט וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה, סַגִּי, וּמִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם (שם ה״ט) בְּדִין זֶה מַשְׁמַע קָצַת שֶׁלֹּא כְּדִבְרֵינוּ, וּכְבָר עָמַד בָּזֶה בְּתוֹרַת חַיִּים (כה. ד״ה נבלעו), וְכִדְבָרֵינוּ מוּכָח בְּסָעִיף ב׳ בְּהַגָּ״ה: (נ) פָּשׁוּט, וְכֵן מְבֹאָר בְּתוֹסָפוֹת (שם ד״ה שאם) וּבְבֵית יוֹסֵף (ד״ה בנה): (מ) רַשְׁ״י (שם ד״ה הואיל): (מא) רא״ש (שם סי״ד) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah